

[Poul Dam.]

er sket en så stor økonomisk og bymæssig udvikling, at der er meget større risiko i dag for, at et hus, som man ellers gerne ville bevare, slet ikke når at blive 100 år gammelt. Da den første lov blev vedtaget, kunne det ikke betale sig at rive et velbygget hus ned, før det havde opnået en ganske anselig alder. I dag kan man blot minde om, hvordan det gik et på mange måder værdifuldt hus som Østifternes Kreditforenings bygning, der ikke engang blev 50 år gammel.

Nu kan der være nogen, der vil mene, at der ikke er skabt noget videre af væsentlig betydning i de sidste 100 års danske arkitektur. Det er for det første ganske urigtigt, men for det andet er det uklogt at ville lade øjeblikkets dom over en vis epoke bestemme bevarelsesprincipperne. Fremtiden kan meget vel se helt anderledes på tingene og f. eks. beklage, at epoker stort set bliver urepræsenteret på grund af nedrivninger. Der kunne derfor efter min mening være god mening i allerede nu at foretage fredning af et repræsentativt udvalg af de bedste bygningsværker fra de sidste 100 år. Jeg tænker her ikke nødvendigvis på cirkusbygningen, som jo ikke er noget særlig vidunderligt bygningsværk, selv om jeg godt kunne se, at der kunne være en kulturhistorisk interesse i at beholde det, en kulturhistorisk interesse, der jo også er forbundet med en række teatre og — hvem ved — måske også på et vist tidspunkt med bevarelsen af en række biografer.

For nogle måneder siden forelå den nyeste fortegnelse over fredede bygninger, og det er interessant læsning, navnlig sammenholdt med lovforslaget. Fortegnelsen vidner om det arbejde, det særlige bygningssyn har gjort gennem årene, men indirekte viser den også nogle af bygningsfredningens mangler. For at tage et eksempel: 2 af Københavns smukkeste palæer savnes i den, nemlig Thotts palæ på Kongens Nytorv og Lindencrones palæ i Bredgade. Det skyldes vel, at de ejes af fremmede stater, og at man af diplomatiske hensyn har måttet undlade at frede dem. Der er efter min mening ingen grund til at beklage sig over den måde, hvorpå disse bygninger behandles, tværtimod, men hvis

de skulle blive afhændet, kunne de måske blive bragt i fare. Jeg ved ikke, om den højtærede kulturminister kunne udtale sig om disse bygningers status, om f. eks. de pågældende regeringer gensidigt har sådanne aftaler, at det er af samme værdi som en fredning af disse højst værdifulde bygninger.

På den anden side finder man, som også nævnt af tidligere ærede ordførere, bygninger på listen, hvor fredningen ikke har kunnet hindre vanrøgt og forfald, i nogle tilfælde af et sådant omfang, at bygningerne ikke står til at redde uden meget betydelige omkostninger. Det gælder en række klasse B-fredninger, men det gælder også klasse A-fredninger. Jeg tænker f. eks. på Selsø Hovedgård i Hornsherred, som jeg for kort tid siden besøgte, og hvor de klasse A-fredede bygninger var i yderst miserabel tilstand. Der er altså noget, der kunne tyde på, at der er blevet fredet væsentligt mere, end man hidtil har kunnet overkomme at bevare, eller måske snarere, at man har fredet en række bygninger i et desperat håb om, at pengene skulle komme engang med tiden, inden det var definitivt for sent at redde bygningerne, og det forstår man jo, selv om situationen ikke er heldig.

Jeg stiller mig imidlertid tvivlende over for, om den bliver så forfærdelig meget bedre ved gennemførelsen af den nye lov; hvis man virkelig ønsker, at et væsentligt antal af arkitektonisk og kulturhistorisk værdifulde bygninger fra forskellige tider bliver bevaret, må der stilles ganske anderledes pengemidler til rådighed end hidtil, og også end lovforslaget forudser. Jeg tror, man er alt for beskedent på det økonomiske område i betragtning af de mange opgaver, som man gerne vil løse og ikke uden grund gerne vil løse.

Noget andet er så, at det ikke kan være meningen at gøre Danmark til et museum. Det er ikke synderlig efterstræbelsesværdigt at få en masse bygninger, der ikke er andet og mere end monumenter over svundne tiders byggestil. Bygningerne skal gerne kunne bruges, og jeg er ganske klar over, at dette synspunkt er vel det, der ligger bag lovforslaget, og så vil det i mange tilfælde blive nødvendigt at foretage ombygninger, der skærer den snævert kulturhisto-